

УДК 339.543:339.924(477:4-6ЄС)
JEL Classification: F55; F62; F63
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-4-82-89>

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

© 2025 ІГНАТЬЄВ М. М.

УДК 339.543:339.924(477:4-6ЄС)
JEL Classification: F55; F62; F63

Ігнат'єв М. М. Виклики та перспективи адаптації митної системи України до європейських стандартів

Стаття присвячена дослідженню адаптації митної системи України до європейських стандартів в умовах викликів, спричинених війною та політичною нестабільністю. Метою є аналіз основних аспектів гармонізації митних процедур і законодавства України з нормами ЄС, а також визначення напрямків вдосконалення. Дослідження базується на порівняльному аналізі Митного кодексу Європейського Союзу та Закону України «Про Митний тариф України», що дозволило ідентифікувати ключові проблеми та можливі шляхи їх вирішення. У результаті виявлено загальну потребу цифровізації та автоматизації митних процесів, впровадження інституту авторизованого економічного оператора (АЕО), а також необхідність глибшої інтеграції України в єдиний митний простір ЄС. Водночас процес реформування супроводжується такими викликами, як бюрократичні перепони, високий рівень корупції, недостатня кваліфікація кадрів та застаріла технічна база митної інфраструктури. Практична значущість роботи полягає у сформульованих рекомендаціях щодо модернізації митних пунктів, підвищення прозорості та ефективності контролю, що сприятиме активізації міжнародної торгівлі, поліпшенню економічного клімату та підвищенню інвестиційної привабливості країни. Результати дослідження мають соціальну цінність, оскільки запропоновані зміни сприятимуть зменшенню корупційних ризиків і покращенню добробуту громадян. Оригінальність роботи полягає у врахуванні сучасних реалій воєнного часу, які суттєво впливають на процес адаптації митної системи до європейських стандартів.

Ключові слова: Виклики та перспективи адаптації митної системи України до європейських стандартів

Табл.: 4. **Бібл.:** 14.

Ігнат'єв Михайло Михайлович – аспірант, Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 6, Харків, 61022, Україна)

E-mail: mykhailo.ihnatiev@student.karazin.ua

UDC 339.543:339.924(477:4-6ЄС)
JEL Classification: F55; F62; F63

Ihnatiev M. M. Challenges and Prospects of Adapting Ukraine's Customs System to European Standards

The article is dedicated to the study of the adaptation of Ukraine's customs system to European standards in the context of challenges posed by the war and political instability. The aim is to analyze the main aspects of harmonizing customs procedures and legislation in Ukraine with EU norms, as well as to identify directions for improvement. The study is based on a comparative analysis of the Customs Code of the European Union and the Law of Ukraine «On the Customs Tariff of Ukraine», which has allowed for the identification of key problems and possible solutions. As a result, an urgent need for the digitalization and automation of customs processes, the implementation of the Authorized Economic Operator (AEO) institution, and the necessity for deeper integration of Ukraine into the EU's single customs territory have been revealed. At the same time, the reform process is accompanied by challenges such as bureaucratic obstacles, a high level of corruption, insufficient qualifications among personnel, and an outdated technical base of customs infrastructure. The practical significance of the work lies in the formulated recommendations for the modernization of customs points, enhancing transparency and efficiency of control, which will contribute to the activation of international trade, improvement of the economic climate, and increase the country's investment attractiveness. The results of the research hold social value, as the proposed changes will promote a reduction in corruption risks and an improvement in citizens' welfare. The originality of the work is rooted in considering the current realities of wartime, which significantly affect the process of adapting the customs system to European standards.

Keywords: Challenges and Prospects of Adapting Ukraine's Customs System to European Standards

Tabl.: 4. **Bibl.:** 14.

Ihnatiev Mykhailo M. – Postgraduate Student, Education and Research Institute «Karazin Institute of International Relations and Travel Business» of V. N. Karazin Kharkiv National University (6 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: mykhailo.ihnatiev@student.karazin.ua

Адаптація митної системи України до європейських стандартів є важливою умовою для інтеграції країни до єдиного європейського митного простору. Митна політика є основним елементом розвитку зовнішньоекономічної діяльності, оскільки вона знижує бар'єри для бізнесу та підвищує ефективність контролю за товаро-

потоками. З огляду на вищесказане митна реформа є важливою складовою частиною економічної стратегії України в умовах сучасної глобалізації та інтеграційних процесів.

Митна політика України повинна відповідати європейським стандартам для того, щоб забезпечити безперешкодний рух товарів через кордони,

знижуючи торгові бар'єри та збільшуючи економічну привабливість країни для міжнародних інвесторів. Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році та започаткування зони вільної торгівлі (DCFTA) у 2016 році [12], Україна зобов'язана поступово адаптувати своє митне законодавство до норм та стандартів Європейського Союзу, зокрема до Митного кодексу ЄС (UCC) [3]. Це дозволить не лише спростити процедури митного оформлення, але й створить сприятливе середовище для іноземних інвесторів, зменшуючи витрати бізнесу на трансакції з митними органами. Варто також зазначити, що ефективність митних реформ є важливою умовою отримання фінансової підтримки від таких міжнародних організацій, як МВФ і Світовий банк [11].

Науківцями приділяється значна увага питанням *адаптації митної системи України до європейських стандартів*. Деякі дослідники зазначають, що реформування митної системи України має ґрунтуватися на впровадженні європейських норм і стандартів, що дозволяє спростити митні процедури та зменшити рівень корупції в митних органах. Наголошується на необхідності інтеграції української митної системи в європейський простір шляхом автоматизації процесів та впровадження інноваційних технологій. У працях також порівнюються митні процедури ЄС та України, визначаються основні проблеми та бар'єри інтеграції, а також пропонуються шляхи вдосконалення національної системи на основі європейського досвіду. Особливу увагу приділено забезпеченню безперешкодного руху товарів через кордони та впровадженню сучасних стандартів контролю. Водночас окремі аспекти адаптації митної системи України залишаються недостатньо вивченими та потребують подальших досліджень.

Основна **мета статті** – дослідити перспективи адаптації митної системи України до європейських стандартів.

Завдання статті:

1. Проаналізувати чинні митні процедури та законодавство України та ЄС.
2. Виявити ключові проблеми та виклики адаптації митної системи України.

Особливу увагу в статті було приділено аналізу кількісних та якісних даних для порівняння ефективності митних систем, а також аналізу внутрішніх нормативно-правових актів України порівняно з європейськими стандартами [3; 4].

Митниця відіграє критично важливу роль у державі, особливо під час війни, коли отримання необхідних товарів для держави та захисників

України має вирішальне значення. Через митницю проходить практично весь товарообіг, за винятком нелегальної контрабанди, що підкреслює важливість оперативності та прозорості митних процедур.

Аналізуючи сучасний стан митної системи України, важливо виділити основні проблеми, які перешкоджають ефективному впровадженню європейських стандартів. Перш за все, серед головних викликів можна виділити бюрократичні перепони, які значною мірою уповільнюють процес митного оформлення товарів, що спричиняє затримки та додаткові витрати для бізнесу.

Це є однією з головних проблем, що потребують реформування, оскільки процес митного оформлення часто затягується від кількох днів до кількох тижнів. Проте варто уточнити, що, незважаючи на високий рівень електронних декларацій, багато процесів досі залишаються неавтоматизованими, що створює перепони та затримки [1].

Однак є і значний прогрес у цифровізації митних процесів, зокрема завдяки впровадженню системи «Електронна митниця» та інтеграції з Єдиною автоматизованою інформаційною системою митних органів (ЄАІС).

Також важливою проблемою є корупція в митних органах, яка впливає на ефективність роботи системи, оскільки такі випадки, як затримка, перепони в оформленні тощо, виникають також для того, щоб створити корупційний ризик. Це свідчить про високий рівень корупції в публічному секторі, зокрема в митних органах, що негативно впливає на довіру бізнесу та громадян до державних інституцій [10]. За даними Transparency International (2024 р.), Україна посідає одне з останніх місць серед країн Європи за рівнем корупції (105 місце зі 180), що суттєво погіршує міжнародний імідж країни та економічний клімат [10].

Бюрократичні перепони та високий рівень корупції призводять до зростання витрат на імпорто-експортні операції та знижують конкурентоспроможність українського бізнесу на міжнародних ринках. Це негативно впливає на інвестиційну привабливість країни [7].

В Європейському Союзі рівень корупції значно нижчий завдяки розвитку прозорих і автоматизованих систем контролю, таких як NCTS (New Computerised Transit System) та ICS (Import Control System) [3] та інших:

1. NCTS (New Computerised Transit System)

Призначення: це система автоматизованого митного транзиту, яка дозволяє митним органам

і операторам простежувати рух товарів, що проходять через митний кордон. Вона забезпечує прозорість і знижує адміністративні витрати, оскільки всі дані передаються в реальному часі між митними органами.

Функції: стеження за транзитом, моніторинг вантажів, надання документів для переміщення товарів через кордони.

2. ICS (Import Control System)

Призначення: система імпортного контролю (ICS) є частиною автоматизованої митної системи ЄС. Вона дозволяє митним органам отримувати перед імпортом інформацію про вантажі, що дозволяє оцінити ризики для безпеки та виконати митний контроль до фактичного ввезення товарів.

Функції: перевірка наданих даних про вантажі, аналіз ризиків, моніторинг безпеки товарів, а також виявлення потенційно небезпечних товарів.

3. AES (Automated Export System)

Призначення: це система автоматизованого контролю для митного оформлення експорту в ЄС. AES дозволяє підприємствам подавати декларації електронно та забезпечує автоматичний облік і перевірку експортних товарів.

Функції: подання експортних декларацій, контроль і обробка даних, забезпечення відповідності з митними вимогами.

4. TARIC (Tarif Intégré de la Communauté)

Призначення: система інтегрованого тарифу ЄС, що забезпечує інформацію щодо митних тарифів, квот та обмежень для товарів, що імпортуються чи експортуються в ЄС. Вона дозволяє митним органам і підприємствам швидко отримувати дані про тарифи та правила.

Функції: надання митних ставок, правил, обмежень, квот і вимог щодо ліцензування товарів.

5. SIS II (Schengen Information System II)

Призначення: це система, яка забезпечує інтегровану базу даних для обміну інформацією про осіб і об'єкти, що можуть становити загрозу безпеці ЄС. SIS II використовується для перевірки осіб, які перетинають кордони, а також для митного контролю на основі даних про товари.

Функції: моніторинг і перевірка на наявність загроз для безпеки ЄС, перевірка осіб і вантажів на наявність небезпечних чи незаконних елементів.

6. CIS (Customs Information System)

Призначення: CIS – це централізована система, яка дозволяє митним органам ЄС мати доступ до важливої інформації про товари, що перетинають митний кордон. Вона використовується для обміну митною інформацією між країнами ЄС.

Функції: обробка та зберігання митної інформації, підтримка митних процедур у реальному часі.

7. EORI (Economic Operators Registration and Identification)

Призначення: це система для реєстрації та ідентифікації економічних операторів, які здійснюють діяльність у митній сфері. Всі митні органи ЄС використовують EORI для ідентифікації підприємств під час митних процедур.

Функції: реєстрація підприємств, що здійснюють митні операції, забезпечення спрощених процедур для митних декларацій та іншої документації.

ЄС активно використовує автоматизовані системи для збору та обробки митної інформації, такі як CIS (*Customs Information System*) та EORI (*Economic Operators Registration and Identification*), що суттєво знижує ймовірність корупції завдяки зменшенню людського фактору [3].

У табл. 1 наведено порівняння митних інструментів України та ЄС.

Згідно з табл. 1, в Україні існують такі системи, як АСМО «Інспектор» та «Єдине вікно». Інфраструктура українських пунктів пропуску значно поступається європейській, оскільки застаріла техніка та відсутність мобільних митних груп створюють суттєві перешкоди оперативному митному контролю. Проте заплановані реформи передбачають створення мобільних груп і модернізацію обладнання, орієнтуючись на європейський досвід [1]. Водночас ЄС має високотехнологічні митні пункти, оснащені новітніми системами сканування вантажів та автоматизації митних процедур, що значно скорочує час на митне оформлення товарів і підвищує безпеку на кордонах (табл. 2).

ЄС успішно впровадив повністю автоматизовані митні системи, що дозволяє суттєво скоротити час митного оформлення та підвищити безпеку товаропотоків [3]. Водночас митна інфраструктура України потребує значних інвестицій для модернізації відповідно до стандартів ЄС, що дозволить забезпечити ефективний контроль на кордонах [6].

Недостатня кваліфікація кадрів залишається серйозною проблемою для митних органів України, що стикаються із серйозними викликами щодо забезпечення належного навчання персоналу, особливо в умовах війни. Частина митних постів була тимчасово призупинена через бойові дії, що суттєво ускладнило навчання та підвищення кваліфікації кадрів. Це призвело до перерозподілу функцій, що негативно вплинуло на ефективність роботи митних органів, і стало наслідком недостатнього

Таблиця 1

Порівняння митних інструментів України та ЄС

Особливості	Україна	ЄС
Автоматизовані системи аналізу ризиків	АСМО «Інспектор» формує ризики, використання електронних декларацій	Повноцінно працюючі автоматизовані системи, інтегровані з митними базами даних
Системи сканування вантажів	Обмежена кількість сканерів і систем, застаріла техніка	Високотехнологічні системи сканування, постійно оновлюються
Мобільні митні групи	Відсутні мобільні групи для митного контролю	Активне використання мобільних митних груп для швидкого реагування
Інфраструктура пунктів пропуску	Застаріла інфраструктура, що потребує модернізації	Сучасна інфраструктура, високий рівень автоматизації пунктів пропуску
Електронні декларації	Використовується система «Єдине вікно», але є бюрократичні затримки	Повністю електронні декларації, інтегровані з митними системами ЄС (ICS2, NCTS)

Джерело: складено автором за [1; 3; 7; 11].

Таблиця 2

Порівняння автоматизації процесів на митницях України та ЄС

Особливості	Україна	ЄС
Автоматизовані системи митного контролю	АСМО «Інспектор» здійснює часткову автоматизацію митного контролю, але є потреба в модернізації	Повноцінно автоматизовані системи митного контролю, інтегровані з митними базами даних країн – членів ЄС
Системи сканування вантажів	Митні пункти України мають обмежену кількість сканерів і технічних засобів для перевірки вантажів	Високотехнологічні системи сканування вантажів, постійне оновлення та вдосконалення технічного оснащення
Інтеграція митних систем	Інтеграція з митними системами ЄС обмежена, є певні бюрократичні перепони в електронному обміні даними	Повна інтеграція митних систем ЄС, митні органи країни ЄС обмінюються даними без обмежень
Аналіз ризиків та моніторинг	Аналіз ризиків завдяки «АСФУР», однак є можливість вручну виставляти ризики та різного роду контролю, що може вносити бюрократичні перепони або ручний контроль	Аналіз ризиків здійснюється автоматизовано, на основі даних про вантажі, історію порушень, статистику
Електронні черги	Електронні черги на митниці присутні для міжнародних перевезень, однак приблизний час очікування може коливатися хаотично	Електронні черги на митниці використовуються в усіх країнах ЄС, що значно скорочує час на проходження митного контролю. Однак всі країни ЄС не мають однакової системи електронних черг. Це залежить від країни, рівня розвитку митної інфраструктури та потужностей на окремих митних пунктах

Джерело: складено автором за [3–5].

фінансування [5]. Також через військову агресію частина працівників митниці була мобілізована до лав Збройних Сил України, що додатково посилило навантаження на залишковий персонал [5]. Це могло вплинути на навантаження на залишковий персонал та ускладнити процеси навчання та підвищення кваліфікації.

Одним із важливих аспектів адаптації митної системи України до європейських стандартів є порівняльний аналіз митних зако-

нів і процедур. Митний кодекс ЄС (Union Customs Code – UCC) надає чіткі правила для забезпечення безперешкодного руху товарів між країнами – членами ЄС. Українське митне законодавство наразі перебуває на етапі реформування відповідно до цих стандартів, зокрема відповідно до положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [3; 4; 11].

В умовах війни реформування митного законодавства набуває додаткового значення, оскільки забезпечує не лише економічні вигоди, а й допомагає зміцнити безпеку на державному кордоні Укра-

їни. Адаптація до стандартів ЄС повинна враховувати не тільки міжнародні вимоги, але й реальні можливості країни в поточних умовах.

Порівняльний аналіз свідчить, що митна система ЄС значно ефективніша завдяки єдиному митному союзу, що дозволяє безперешкодний рух товарів між країнами-членами. Водночас Митний кодекс України ще потребує суттєвих змін, зокрема в частині автоматизації процедур і взаємодії з міжнародними митними системами. Програма авторизованого економічного оператора (АЕО) тільки починає впроваджуватися в Україні, тоді як у країнах ЄС вона вже активно

використовується для спрощення митних процедур. Також важливо зазначити, що митниці ЄС мають правоохоронний статус, тоді як митна служба України – ще ні [3–5].

Україна стикається зі значними труднощами в імпорті через економічні проблеми, спричинені війною, однак зросло постачання медичних товарів та військового обладнання. Водночас український експорт аграрної продукції зріс завдяки відкриттю нових транспортних коридорів [8; 9]. Загалом, як свідчить практика, Україна має від'ємне торговельне сальдо, імпорту товарів перевищує експорт, що підкреслює необхідність продовження економічних і митних реформ (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняння економічних показників України та ЄС

Особливості	Україна	ЄС
Загальна сума імпорту	Імпорт товарів до України у 2024 р. знизився на 10% через економічні проблеми, але зросло постачання медикаментів і військового обладнання	Загальна сума імпорту до країн ЄС у 2024 році зросла на 4% і досягла 2,6 трлн євро
Загальна сума експорту	Експорт товарів з України у 2024 р. збільшився на 5%, зокрема через збільшення обсягів агропродукції	Експорт ЄС у 2024 р. збільшився на 6% і склав 2,1 трлн євро
Основні товари для імпорту	Основні товари імпорту: машини, електричне обладнання, медикаменти, сировина	Основні товари імпорту: енергетичні ресурси, електроніка, автомобілі, фармацевтичні продукти
Основні товари для експорту	Основні товари експорту: зерно, олія, металургійна продукція, хімічні продукти	Основні товари експорту: технології, фармацевтичні вироби, автомобілі, машини
Товари з найбільшими змінами (імпорт)	Зростання імпорту медичних товарів та військової техніки	Зростання імпорту енергетичних ресурсів через глобальні економічні зміни
Товари з найбільшими змінами (експорт)	Збільшення експорту зерна та агропродукції через нові транспортні коридори	Зростання експорту фармацевтичних продуктів та технологій у нові ринки (Азія, США)

Джерело: складено автором за [8; 9].

Імпорт в Україні зазнав зниження, але відбулося зростання в певних категоріях товарів. Так, у ЄС відбулося помірне зростання імпорту, в основному через підвищення попиту на енергетичні ресурси. Експорт України значно зростає завдяки збільшенню обсягів агропродукції, зокрема завдяки новим транспортним коридорам, що є важливим для розвитку міжнародної торгівлі. ЄС також демонструє зростання експорту, особливо в секторі фармацевтичних продуктів і технологій, що відкривають нові ринки [8; 9].

Митний тариф України визначається на основі національного законодавства та поступово адаптується до стандартів ЄС відповідно до Угоди про асоціацію [2]. Україна вже почала впроваджувати

Єдиний митний тариф ЄС для окремих груп товарів, однак повна інтеграція вимагає подальших законодавчих та організаційних змін [2; 4].

Митний контроль в Україні має суттєві відмінності від системи ЄС. В Україні митний контроль здійснюється на всіх етапах: від імпорту до транзиту товарів. Часто ці процедури потребують вручну заповнених декларацій і додаткових перевірок. Водночас у ЄС митний контроль є повністю автоматизованим, що дозволяє скоротити час на митне оформлення та підвищити ефективність.

Митні органи ЄС використовують єдину платформу для обміну даними та інтеграції митних

процедур, що дозволяє безперешкодний рух товарів між країнами-членами [3; 4].

У рамках програми Авторизований економічний оператор (АЕО) ЄС надає підприємствам спрощений доступ до митних процедур, зокрема щодо митного транзиту та перевірки товарів. Україна лише починає впроваджувати програму АЕО, однак не всі підприємства ще можуть скористатися цією можливістю, хоча воно має стратегічне значення для полегшення митних процедур і зменшення витрат бізнесу.

Захист прав інтелектуальної власності є важливим аспектом митної адаптації. В Україні існують прогалини у виконанні європейських стандартів

захисту прав інтелектуальної власності, зокрема щодо контролю за контрафактною продукцією [1; 6]. ЄС активно застосовує ефективні механізми митного захисту інтелектуальної власності, забороняючи ввезення товарів, що порушують авторські права чи торговельні марки [3].

Митне законодавство в Україні потребує гармонізації з європейським, зокрема в частині спрощення процедур і усунення внутрішніх бар'єрів для бізнесу.

Україна поступово адаптує свій Митний кодекс до вимог ЄС, однак ці зміни потребують вдосконалення для повної інтеграції до митного простору ЄС (табл. 4).

Таблиця 4

Проблематика Української митниці та приклад ЄС

Особливості	Україна	ЄС
Бюрократичні перепони	Існує багато адміністративних процедур, що уповільнюють митне оформлення, тобто наявна потреба у спрощенні процесів. У зв'язку з війною та інфраструктурними проблемами митне оформлення в Україні може займати більше часу. Зокрема, існують черги на кордонах, обмежена пропускна спроможність митних постів	ЄС застосовує єдині стандарти митних процедур, що дозволяють усунути бюрократичні перепони між країнами-членами
Корупція	Корупція в митних органах залишається однією з основних проблем. Рейтинг корупції України у 2024 р. складає 35 балів зі 100	В ЄС існують чіткі механізми боротьби з корупцією, включно з автоматизованою системою контролю та прозорістю процедур
Технічна модернізація	Для успішної адаптації необхідна значна технічна модернізація митної інфраструктури, що потребує великих інвестицій. Більшість митних пунктів потребують модернізації	Митні органи ЄС оснащені сучасними технологіями для забезпечення ефективного контролю та обміну даними
Забезпечення законодавчої відповідності	Необхідність упровадження законодавчих змін для відповідності вимогам ЄС	Законодавство ЄС є уніфікованим, що дозволяє країнам-членам швидко інтегрувати митні норми
Інтеграція в єдиний митний простір ЄС	Інтеграція в єдиний митний простір ЄС потребує належної підготовки митних органів. Україна не є частиною митного союзу ЄС	ЄС повністю інтегрований в єдиний митний простір, що забезпечує безперешкодний рух товарів між країнами-членами
Нестача кваліфікованих кадрів	Нестача кваліфікованих кадрів у митних органах, низька заробітна плата, умови праці, постійні реформи та зміни керівництв тощо дає негативний ефект у розрізі якісних трудових кадрів	У країнах ЄС є достатня кількість кваліфікованих кадрів, що забезпечує ефективне виконання митних процедур
Необхідність значних інвестицій	Забезпечення фінансування для реформ митної системи потребує значних інвестицій – від 10 млрд дол. потрібно для модернізації митної інфраструктури України	ЄС забезпечує належне фінансування митних органів для вдосконалення інфраструктури
Інфраструктура	Інфраструктура митних пунктів в Україні є застарілою, більшість митних пунктів не відповідають сучасним вимогам	Інфраструктура митних пунктів в ЄС є сучасною та високотехнологічною, що дозволяє швидко здійснювати митний контроль
Заробітна плата	Заробітна плата митників в Україні складає близько 15,000 грн, що є низьким порівняно з європейським рівнем	Заробітна плата митників в ЄС варіюється від 1,200 до 3,000 євро на місяць, що є значно вищим, ніж в Україні

Джерело: складено автором за [1; 4; 5; 7; 10].

Інтеграція України в Митний союз ЄС не лише забезпечить безперешкодний рух товарів, а й сприятиме зниженню митних зборів та підвищенню економічної співпраці з країнами ЄС. Це дасть змогу зменшити торгові бар'єри та значно спростить митні процедури, що, своєю чергою, підвищить привабливість України для міжнародних інвесторів та знизить витрати на імпортно-експортні операції.

Інтеграція з Митним союзом ЄС відкриє нові можливості для українського бізнесу, оскільки забезпечить доступ до більш сприятливих умов для ведення зовнішньої торгівлі.

ВИСНОВКИ

Україна повинна модернізувати свою митну інфраструктуру, запровадивши новітні технології для сканування вантажів та автоматизації митних процедур.

Важливим етапом цієї модернізації є впровадження програми АЕО (авторизованого економічного оператора), яка дозволить значно зменшити витрати на митне оформлення. Це також сприятиме швидшому та ефективнішому митному контролю, що має велике значення для розвитку бізнесу в Україні.

Для успішної інтеграції митної системи в європейський контекст особливо важливо забезпечити підвищення кваліфікації кадрів та покращення умов праці митників, включно з підвищенням їх заробітної плати, що стимулюватиме їхню ефективність і професіоналізм.

Ураховуючи міжнародний досвід, доцільно запровадити найкращі практики, що використовуються в митницях різних країн, оскільки більшість їх функцій і обов'язків збігаються. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ishchuk M., Ishchuk O., Khrypko S. et al. Sustainable Digital Evolution: Transforming the Ukrainian Customs Service. *European Journal of Sustainable Development*. 2024. Vol. 13. Iss. 1. P. 217–228. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2024.v13n1p217>
2. Закон України «Про Митний тариф України» від 19.10.2022 р. № 2697-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text>
3. Митний кодекс ЄС від 10.10.2013 р. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0952>
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI (від 15.01.2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-VI#Text>
5. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua>

6. Customs procedures for import and export. *European Commission*. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/customs-procedures-import-and-export_en
7. UKRAINE e-Government Assessment. June 2018. *The World Bank*. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstreams/b51d5920-48ee-572b-b69f-ffbf54d1d4e2/download>
8. World Bank Open Data. Free and open access to global development data. URL: <https://data.worldbank.org>
9. Welcome to Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
10. Corruption Perceptions Index, 2024. *Transparency International*. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024>
11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (редакція від 30.11.2023 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text

REFERENCES

- Corruption Perceptions Index, 2024. (2024). *Transparency International*. <https://www.transparency.org/en/cpi/2024>
- Customs procedures for import and export. (n.d.). *European Commission*. https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/customs-procedures-import-and-export_en
- Dzerzhavska mytna sluzhba Ukrainy. (n.d.). *State Customs Service of Ukraine*. <https://customs.gov.ua>
- Ishchuk, M., Ishchuk, O., Khrypko, S., et al. (2024). Sustainable digital evolution: Transforming the Ukrainian customs service. *European Journal of Sustainable Development*, 13(1), 217–228. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2024.v13n1p217>
- Law of Ukraine «On the Customs Tariff of Ukraine» from October 19, 2022, No. 2697-IX. (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text>
- Mitynyi kodeks YEsvid 10.10.2013 r. (2013). *Customs Code of the European Union*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0952>
- Mitynyi kodeks Ukrainy vid 13.03.2012 r. No. 4495-VI (vid 15.01.2025 r.). (2025). *Customs Code of Ukraine*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-VI#Text>
- Ukraine e-Government Assessment. (2018). *The World Bank*. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstreams/b51d5920-48ee-572b-b69f-ffbf54d1d4e2/download>
- Welcome to Eurostat. (n.d.). *Eurostat*. <https://ec.europa.eu/eurostat>
- World Bank Open Data. (n.d.). *Free and open access to global development data*. <https://data.worldbank.org>

Yhoda pro asosyatsiui mizh Ukrainoiu, z odnoi storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi energii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony (redaktsiia vid

30.11.2023 r.). (2023). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text

Науковий керівник – Гончаренко В. В.,
доктор економічних наук, професор кафедри
міжнародних відносин Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

УДК 339.9

JEL Classification: O52; Q20; Q32

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-4-89-99>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В КОНТЕКСТІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЄС

© 2025 МУЗУРОВ Д. А.

УДК 339.9

JEL Classification: L8; O14; Z10

Музуров Д. А. Теоретичні засади та економічні аспекти розвитку відновлюваних джерел енергії в контексті енергетичної безпеки ЄС

Мета статті полягає в дослідженні теоретичних засад та економічних аспектів розвитку відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), а також їх комплексного впливу на енергетичну безпеку Європейського Союзу (ЄС) в умовах глобалізації та прискореного енергетичного переходу. У статті розглянуто сутність ключових понять енергетичної безпеки, вплив глобалізації на енергетичні ринки та проведено порівняльну характеристику традиційних джерел енергії та ВДЕ в ЄС. У результаті дослідження підтверджено зростаючу економічну конкурентоспроможність ВДЕ (зокрема, сонячної та вітрової енергетики) порівняно з традиційними джерелами генерації за показником LCOE. Визначено подвійний вплив глобалізації, яка, з одного боку, створює можливості доступу до ресурсів та технологій, а з іншого – посилює вразливість ЄС до зовнішніх шоків та цінової волатильності. Обґрунтовано трансформацію характеру енергетичних залежностей ЄС: зниження залежності від імпорту викопного палива супроводжується виникненням нових залежностей від імпорту критичних сировинних матеріалів та технологій для ВДЕ. Детально проаналізовано системні виклики масштабної інтеграції ВДЕ, пов'язані зі значними інвестиційними потребами для модернізації мереж, забезпечення гнучкості та розвитку систем зберігання енергії. Оцінено комплексний вплив ВДЕ на енергетичну безпеку ЄС, що включає як позитивні аспекти (зміцнення енергетичного суверенітету), так і нові ризики. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є поглиблене моделювання системних витрат інтеграції ВДЕ для різних регіонів ЄС, кількісна оцінка ризиків нових технологічних і сировинних залежностей та ефективності стратегій їх подолання, аналіз впливу інструментів політики «справедливого переходу», а також розробка інтегрованих моделей для комплексного аналізу взаємодії енергетики, економіки та безпеки ЄС. Подальше вивчення цих аспектів є критично важливим для забезпечення сталого та безпечного енергетичного майбутнього ЄС.

Ключові слова: енергетична безпека, відновлювані джерела енергії (ВДЕ), ЄС, глобалізація.

Рис.: 3. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 28.

Музуров Дмитро Андрійович – аспірант кафедр міжнародних економічних відносин та логістики, Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 6, Харків, 61022, Україна)

E-mail: dm.muzurov@gmail.com